

ANALIZA BEZROBOCIA NA PRZYKŁADZIE WYBRANYCH MIEJSC W POLSCE

dr Maria Parlińska

Wydział Ekonomiczno-Rolniczy, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego

Bezrobocie w styczniu 2000 w całej Polsce wzrosło do 13,6 procent. Jest to najwyższy poziom od grudnia 1995 roku. Liczba bezrobotnych zwiększyła się w styczniu o 127,8 tys. osób i wynosiła na koniec miesiąca 2 477,6 tys. Na wzrost bezrobocia bezpośredni wpływ ma zmniejszające się zatrudnienie. W przedsiębiorstwach było ono w styczniu o 3,8 procent mniejsze niż przed rokiem. Bezrobocie zwiększyło się we wszystkich 16 województwach.

Bezrobocie to nasilający się problem współczesnego świata, jest ono rezultatem wzrastającego postępu techniczno-organizacyjnego w sferze produkcji w następstwie czego następuje przyrost dochodu narodowego przy zmniejszającym się zatrudnieniu, przy niewystarczającym rozwoju sfery usług, która mogłaby zagospodarować nadwyżki siły roboczej pojawiające się w sektorze wytwórczym.

Bezrobocie to, po prostu sytuacja, w której człowiek w pełni sił twórczych i kreatywnych, pozbawiony jest możliwości pracy zarobkowej, którą w określonych warunkach byłby zdolny podjąć. Bezrobocie z punktu widzenia rynku pracy to brak równowagi między podażą a popytem, co wyraża się w nadwyżce realnych zasobów pracy nad efektywnym popytem na nią. Jest ono objawem funkcjonowania rynku pracy, wynikającym ze zmian miejsca pracy przez pracowników, likwidacji i tworzenia miejsc pracy przez pracodawców, przestrzennego zróżnicowania popytu i podaży pracy itp. Jeśli trudności z otrzymaniem zatrudnienia trwają dłużej niż jeden rok są uznawane za zjawiska patologiczne i wymagające działań interwencyjnych.

Tabela 1. Stan i struktura przestrzenna zarejestrowanych bezrobotnych w 1999 r.

Lp.	WOJEWÓDZTWA	BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI		STOPA BEZROBOCIA w %	UDZIAŁ BEZROB. ZAM. NA WSI DO BEZROB. OGÓŁEM w %
		ogółem	w tym zamieszkali na wsi		
1	POLSKA	2177843	970321	12.1	44.55
2	Dolnośląskie	189694	67976	14.8	35.83
3	Kujawsko-Pomorskie	144496	63115	15.4	43.68
4	Lubelskie	138670	76447	12.0	55.13
5	Lubuskie	70469	27903	16.6	39.60
6	Łódzkie	166463	58417	12.9	35.09
7	Małopolskie	144940	83671	9.4	57.73
8	Mazowieckie	233094	110018	9.0	47.20
9	Opolskie	54569	24629	12.2	45.13
10	Podkarpackie	152811	98503	13.5	64.46
11	Podlaskie	67856	25565	11.6	37.68
12	Pomorskie	113973	52974	13.1	46.32
13	Śląskie	196081	35929	9.3	18.32
14	Świętokrzyskie	100120	55635	14.0	55.57
15	Warmińsko-Mazurskie	133011	63959	21.4	48.09
16	Wielkopolskie	152393	73519	9.9	48.24
17	Zachodniopomorskie	119203	52241	16.1	43.83

Źródło – KUP „Informacja o stanie i strukturze bezrobocia – IX.1999 r.

Stan i struktura bezrobocia na wsi

W Polsce utrzymuje się ponad 970 – tysięczne rejestrowane bezrobocie na wsi według „Informacji o stanie i strukturze bezrobocia – IX.1999 – KUP.

Ponadto szacuje się, że na wsi jest ponad 900 tys. osób mających status tzw. bezrobotnego utajonego.

Z danych tabeli 1 wynika, że największymi wskaźnikami bezrobocia odznaczają się woj. Warmińsko-Mazurskie, Lubuskie, Zachodnio-Pomorskie, Kujawsko-Pomorskie i Dolnośląskie. Natomiast najmniej bezrobotnych w stosunku do ogółu osób posiadających zdolność do wykonywania pracy zaobserwowano w woj. Mazowieckim, Małopolskim, Śląskim, Wielkopolskim. W ww. województwach stopa bezrobocia kształtowała się poniżej 10%.

Jeśli zaś chodzi o dominację bezrobotnych zamieszkujących na wsi, to ma ona mniejsze znaczenie w takich województwach jak: Podkarpackie, Świętokrzyskie, Lubelskie, Małopolskie, Wielkopolskie.

Tabela 2. Grupa województw o najwyższym bezrobociu na wsi

Województwo	Stan bezrobocia	Udział bezrobocia wiejskiego w bezrobociu ogółem (w %) –lipiec
Podkarpackie	64,5	13,5
Małopolskie	57,7	9,4
Świętokrzyskie	55,6	14,0
Lubelskie	55,1	12,0
Wielkopolskie	48,2	9,9

Źródło: M. Podstawka, „Bezrobocie” artykuł w publikacjach Bałtyckiej Wyższej Szkoły Humanistycznej, Jarocin 2000

Przed zmianami systemowymi w Polsce w sektorze rolnictwa państwowego zatrudnionych było w 1989 r. 435 tys. osób, co w przeliczeniu na 100 ha użytków rolnych wynosiło 13 osób. Stan tego zatrudnienia oceniano wówczas jako bardziej racjonalny i efektywny niż w sektorze rolnictwa prywatnego, gdzie wtedy zatrudnionych było ponad 27 osób na 100 ha użytków rolnych. Trzeba podkreślić, że w PGR do 1989 r. tylko 188 tys. osób pracowało bezpośrednio w produkcji, zaś pozostałych ok. 247 tys. osób było zatrudnionych w działach tzw. pozarolniczych (inwestycjach, przetwórstwie, w działalności socjalnej, itp.). W okresie transformacji ustrojowo-gospodarczej zatrudnienie w PGR systematycznie malało, od 1990 r. – 395 tys. osób, w 1991 r. 327 tys. osób, a w 1992 r. – 236 tys. osób. W następnych latach ewolucja zatrudnienia w gospodarstwach zorganizowanych przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa przedstawiała się tak jak podano w tabeli 3.

Tabela 3. Zatrudnienie w gospodarstwach po dawnych PGR

Lp.	Rok	Pracujący ogółem	Gospodarstwa Skarbu Państwa w tymczasowym zarządzie	Gospodarstwa Skarbu Państwa w administrowaniu ^a	Jednoosob. spółki AWRSP	Gospodarstwa rolne dzierżawców ^b
1.	1994	142.862	37.552	16.236	16.158	72.896
2.	1995	123.393	10.337	14.619	21.550	76.887
3.	1996	126.441	1.144	16.564	21.210	87.523
4.	1997	135.310	42	14.630	21.487	99.151
5.	1998	122.457	-	12.733	18.935	90.789

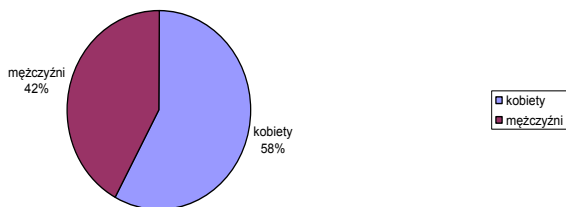
Źródło: Raporty z działalności AWRSP

Rynek pracy na przykładzie powiatu chełmskiego

Sytuacja na rynku pracy powiatu chełmskiego, do którego należy Rejowiec Fabryczny kształtuje się następująco.

Liczba bezrobotnych w dniu 30.09.1999 wynosiła 9 990 osób i zwiększyła się o 28% w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego. Liczba bezrobotnych kobiet wynosiła 5 791 i zwiększyła się w porównaniu do stanu sprzed roku o 11,9%.

Zarejestrowani bezrobotni w podziale na kobiety i mężczyzn w powiecie chełmskim na dzień 30.09.1999

Wśród bezrobotnych kobiet:

- 4 743 nie posiadało prawa do zasiłku (81,9%)
- 2 762 oczekiwało na pracę dłużej niż 12 miesięcy (47,7%)
- 787 zwolniono z pracy z przyczyn zakładu (13,6%)
- najwięcej bezrobotnych kobiet jest w wieku 18-24 lata 1 946 osób (33,6%)
- najwięcej kobiet posiadało wykształcenie policealne i średnie zawodowe 1 857 (32,1%).

Oto jak przedstawia się struktura bezrobotnych mieszkających na wsi:

- 2 797 osób (55,8%) to kobiety
- 1 186 osób (23,7%) to bezrobotni z prawem do zasiłku
- najwięcej bezrobotnych posiada wykształcenie zawodowe 1 947 osób (38,8%)
- najwięcej bezrobotnych jest w wieku 18-24 lata (40,1%)

Porównując strukturę bezrobocia na wsi i w mieście można zaobserwować, że na wsi występuje:

- mniejszy niż w mieście udział bezrobotnych kobiet o 4,4 punktu procentowego.
- większy udział ludzi młodych w wieku 18-24 lata o 9,4 punktu procentowego.

Liczba bezrobotnych absolwentów wynosiła 551 osób, co stanowiło 5,5% ogólnej liczby bezrobotnych. Z ogólnej liczby absolwentów – 60,4% stanowiły kobiety.

Liczba bezrobotnych bez prawa do zasiłku wynosiła 7 435 osób tj. 74,4% ogólnej liczby bezrobotnych. Wśród nich:

- 4 743 osoby (63,8%) to kobiety
- 3 827 osób (51,5%) to bezrobotni zamieszkali na wsi
- 551 osób to absolwenci (7,4%).

W okresie I – IX 1999r. uzyskano 3 841 ofert pracy, tj. o 35,3% mniej niż w analogicznym okresie roku ubiegłego. Z ogólnej liczby pozyskanych ofert 24,0% stanowią miejsca pracy zorganizowane z udziałem Funduszy Pracy w ramach umów urzędu pracy z zakładami pracy.

W ramach zawodowej aktywizacji osób bezrobotnych zatrudnienie podjęło 3 506 osób, w tym:

- pracę stałą	1 925
- pracę sezonową	825
- prace interwencyjne	476
- roboty publiczne	141
- rozpoczęło działalność gospodarczą	139.

Wyniki przeprowadzonej analizy poziomu i struktury bezrobocia na obszarze powiatu chełmskiego wskazują na konieczność podjęcia przez służby zatrudnienia oraz partnerów rynku pracy działań na rzecz:

- ograniczenia bezrobocia wśród kobiet
- zmniejszenia poziomu bezrobocia wśród ludzi młodych w wieku 18-34 lat
- zmniejszenie bezrobocia na wsi.

Rejowiec Fabryczny jest niewielkim miasteczkiem, w którym głównym miejscem zatrudnienia ludności (oprócz kilku sklepów spożywczych i administracji miejskiej) jest jedyny zakład produkcyjny - Cementownia „Rejowiec” S.A.

W dniu 5 grudnia 1997 została podpisana umowa sprzedaży pakietu akcji tej firmy w wyniku czego na dzień dzisiejszy Cementownia „Ożarów” S.A. jest właścicielem 99,99% akcji Cementowni „Rejowiec” S.A. Nowe inwestycje pociągnęły za sobą redukcję liczby pracowników. Zmniejszenie stanu zatrudnienia następuje w sposób naturalny, ale jako, że praca w cementowni odbywa się w warunkach uciążliwych naturalną staje się tendencja do zastępowania kobiet mężczyznami. Kobiety, które nie spełniają warunków na świadczenia z ZUS będą miały nikłą szansę na zatrudnienie w innych przedsiębiorstwach.

Liczba bezrobotnych z terenu miasta Rejowiec Fabryczny w dniu 30.09.1999 wynosiła 363 osoby. Z tego:

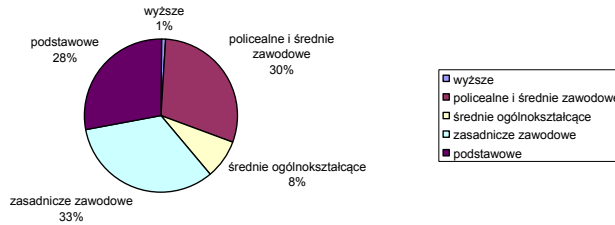
- 109 osób to bezrobotni z prawem do zasiłku
- 106 osób to bezrobotni pozostający bez pracy dłużej niż 12 miesięcy
- 38 osób to bezrobotni zwolnieni z przyczyn dotyczących zakładu pracy.

Udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych wynosił 57%.

Oto jak przedstawia się struktura bezrobocia według poziomu wykształcenia oraz struktury wieku.

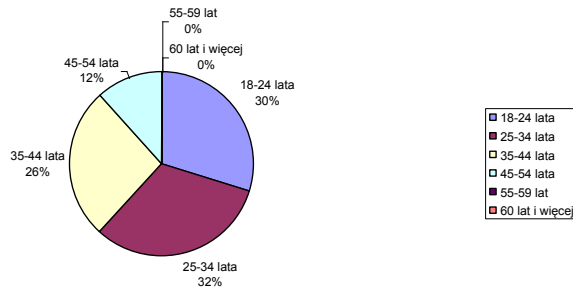

**Zarejestrowani bezrobotni w Rejowcu Fabrycznym według poziomu wykształcenia
na dzień 30.09.1999**

Wykształcenie	Liczba
Wyższe	3
Policealne i średnie zawodowe	108
Średnie ogólnokształcące	30
Zasadnicze zawodowe	121
Podstawowe	101
Razem	363

**Zarejestrowani bezrobotni według wieku w Rejowcu Fabrycznym na dzień
30.09.1999**

Wiek	Liczba
18-24 lata	108
25-34 lata	117
35-44 lata	96
45-54 lata	42
55-59 lat	0
60 lat i więcej	0
Razem	363

Przeważająca liczba bezrobotnych to ludzie młodzi w wieku 18-34 lata i ludzie z wykształceniem policealnym, średnim i zasadniczym zawodowym oraz podstawowym.

Urząd miasta ma w swoich planach zintensyfikowanie walki z bezrobociem. W przygotowaniu znajduje się projekt Inkubatora Przedsiębiorczości. Będzie on działał w ramach struktury Stowarzyszenia Pasma Aktywni i Bezrobotni w Chełmie jako placówka Stowarzyszenia w Rejowcu Fabrycznym. Jedną z jednostek współpracujących jest Development Fund British Know How Fund. W swoich zamierzeniach będzie on zwalczał i zapobiegał bezrobociu oraz jego przejawom, między innymi przez reaktywowanie rękodzielnictwa ludowego (garncarstwo, bednarstwo). Obecnie toczona są negocjacje określające zasady współpracy i partycypacji w kosztach ekonomicznych przedsięwzięcia.

Literatura

1. Mizgalska K., Praca magisterska pisana pod kierunkiem dr Marii Parlińskiej w Katedrze Ekonometrii i Informatyki, Wydział Ekonomiczno Rolniczy SGGW.
2. Podstawka M., „Bezrobocie” artykuł w publikacjach Bałtyckiej Wyższej Szkoły Humanistycznej, Jarocin 2000.
3. Wieś i rolnictwo polskie w przededniu integracji z Unią Europejską cz. II, Biuro Studiów i Ekspertyz, Warszawa 1999.
4. *STATISTICA* for Windows [Computer program manual]. Tulsa, OK: StatSoft, Inc., 2300 East 14th Street, Tulsa, OK 74104, phone: (918) 749-1119, fax: (918) 749-2217, email: info@statsoftinc.com, WEB: <http://www.statsoft.com>.